

COĞRAFYA DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMININ KAZANIM SAATLERİNE GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİ

Achievement times of the Geography Curriculum Evaluation

Yrd. Doç. Dr. Nadir ÇOMAK

Muş Alpaslan Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı. ncomak@hotmail.com

Burhan GÜNCEGÖRÜ

Coğrafya Öğretmeni, İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğü
bgunceguru@hotmail.com

ÖZET

Coğrafya Dersi yeni Öğretim Programı 2005 yılında Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı tarafından kabul edilerek 2005-2006 Eğitim – Öğretim yılından itibaren uygulanmaya başlanmıştır. Program, uygulanmaya başlandıktan sonra 17 Şubat 2009 ve 10 Eylül 2011 tarihlerinde olmak üzere iki defa revize edilmiştir. CDÖP, kabul edildiği 2005 yılında MEB tarafından 185 sayfadan oluşan bir kitap halinde yayınlanırken revize edildiği 2009 ve 2011 yıllarında ise kitap olarak yayınlanmamış sadece <http://ttkb.meb.gov.tr> sitesinde yayınlanmıştır. 2005 yılında yayınlanan CDÖP yapılandırmacı yaklaşıma göre hazırlanmış olup sekiz ana bölümden oluşmaktadır.

Coğrafya Dersi Öğretim Programı yayınlandığı 2005 yılında toplan 147 kazanımdan oluşmakta iken bu sayı 2009 yılındaki revizyonda 145'e inmiş, 2011 yılındaki revizyonda ise tekrar 147'e çıkmıştır. Revizyonlar neticesinde kazanım sayısında herhangi bir değişiklik olmazken kazanım içeriklerinde önemli değişiklikler olmuştur. Bazı kazanımlar programdan çıkarılırken, bazı yeni kazanımlar ilave edilmiştir. Yapılan revizyonlarda öğrenme alanlarına göre de kazanım sayıları değişmiştir.

Anahtar Kelimeler: Coğrafya Öğretim Programı, kazanım, müfredat, öğrenme alanı, program yaklaşımı.

ABSTRACT

Geography Curriculum new course in 2005 was accepted by the Board of Education 2005-2006 Education - Teaching since been implemented. The program after implementation to be held on February 17, 2009 and September 10, 2011 has been revised twice. CDÖP, was accepted by Ministry of Education

in 2005 publishing a revised 185-page in a book published in 2009 and 2011, however, the book was published just <http://ttkb.meb.gov.tr> site. CDÖP published in 2005 has been prepared according to constructivist approach consists of eight main sections. Geography Curriculum consists of the success achieved in a total of 147 published in 2005 while this number decreased to 145 in 2009, revision, revision, it once again climbed up to 147 in 2011. While there was no change in the number of revisions as a result of the acquisition gains have been significant changes in content. Removing some of the gains from the program, were added some new acquisitions. Recovery according to the revisions, the numbers of learning areas have changed.

Key Words: *Geography Teaching Program, achievement, curriculum, learning area, the program approach.*

1.GİRİŞ

Eğitim programı ile öğretim programı kavramları çoğu kez birbirinin yerine kullanılmakla birlikte birbirisinden farklıdır. Öğretim programı, eğitim programları içinde yer alır. Belirli derslere ilişkin öğretme-öğrenme süreçlerinin tüm etkinliklerini içerir (Varış, 1988, s.18). Eğitim programları her kendi geleceği için kuruluş ideolojisindeki tüm örgün ve yaygın öğretim süreçlerini belirtir. Öğretim programları ise belirlenen eğimsel amaçlara ulaşmada derslerin yapılandırmasını içerir. Her ders programı akademik ve pedagojik olarak belirlenen amaçlar doğrultusunda yapılandırılarak istenilen insan profilini ve gelecek tasarısını gerçekleştirmede işlevini görecektir. Coğrafya Dersi Öğretim Programı (CDÖP) (2005)de bunlardan birisidir (Karabağ, 2010 s.77).

Bu özellik 2005 CDÖP programında şu şekilde belirtilmiştir. Günümüz dünyasını anlama ve anlamlandırmada eğitim programlarının sürekli geliştirilmesi, gelecek nesillere daha iyi imkânlar sunmak ve bilinçli vatandaşlar olarak yetiştirilmelerini sağlamak açısından son derece önemlidir. Özellikle coğrafya gibi bilginin sık sık güncellenmesi gereken bir alanda program geliştirme daha da önem taşımaktadır (MEB, 2005, 46).

İyi bir öğretim programı işlevsel ve esnek olmalıdır. Bu özelliklerini hedefler, içerik, öğrenme ve öğretme süreçlerinde ve değerlendirme durumunda da yansıtmalıdır (Nas, 2000, s.41-44). Yeni

**COĞRAFYA DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMININ KAZANIM SAATLERİNE GÖRE
DEĞERLENDİRİLMESİ**

müfredat ile güncellenmesi sürekli ertelenen coğrafya öğretim programına yeni bir vizyon kazandırılmıştır. 2005–2006 eğitim öğretim yılında ilk kez 9.sınıflarda uygulanacak olan yeni coğrafya müfredatı ile liselerde coğrafya dersinin itibarının artacağı tahmin edilmiştir. Ancak söz konusu program tetkik edildiğinde doğal olarak tenkit edilecek bazı hususlar tespit edilmiştir (Kızılçaoğlu, 2006, s.2). Bu eksiklikleri gidermek amacıyla program zaman zaman revize edilmiştir.

Coğrafya Ders Öğretim Programı 2005 yılında Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı tarafından kabul edilerek 2005-2006 Eğitim – Öğretim yılından itibaren uygulanmaya konulmuştur. Program, uygulanmaya başladıktan sonra 17 Şubat 2009 ve 10 Eylül 2011 tarihlerinde olmak üzere iki defa revize edilmiştir. CDÖP, kabul edildiği 2005 yılında MEB tarafından 185 sayfadan oluşan bir kitap halinde yayınlanırken revize edildiği 2009 ve 2011 yıllarında ise kitap olarak yayınlanmamış sadece <http://ttkb.meb.gov.tr> sitesinde yayınlanmıştır. 2005 yılında yayınlanan CDÖP yapılandırmacı yaklaşıma göre hazırlanmış olup sekiz ana bölümden oluşmaktadır. Bunlar;

1. Türk millî eğitiminin amaçları

Bu bölümde 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'nda belirtildiği gibi Türk Milli Eğitimi'nin genel amaçları verilmiştir.

2. Coğrafya Dersi Öğretim Programının uygulanması ile ilgili açıklamalar

Bu bölümde Coğrafya Dersi Öğretim Programının hangi sınıfta kaç saatlik derste uygulanacağı ile programın uygulanması ile ilgili genel hususlar üzerinde durulmuştur. Bu husus öğretim programında “Öğrencilerin yaşadıkları alandan başlayarak ülkemiz ve tüm dünya ile ilgili *coğrafi bilinç* kazanmalarını, gelecekteki yaşantılarında etkin bir şekilde kullanabilecekleri bir donanıma sahip olmalarını amaçlayan coğrafya öğretim programı “Coğrafya” dersi adı altında 9. sınıftan itibaren 12. sınıfa kadar her yıl okutulmak üzere tasarlanmıştır.” İfadeleri ile dile getirilmiştir. (MEB, 2005;6)

3. Coğrafya Dersi Öğretim Programı'nın Genel Amaçları

Bu bölümde 13 madde ile CDÖP'nin genel amaçları ele alınmıştır.

4. Coğrafya Dersi Öğretim Programı Hakkında

5. Programın Vizyonu ve İlkeleri
6. Program Yaklaşımı
7. Programın Temel Öğeleri
8. Öğrenme Alanları

CDÖP beş öğrenme alanından oluşmaktadır. Öğrenme alanları, coğrafya öğretiminde öngörülen bilgi, beceri, kavram, değerler ve tutumların sistematik bir şekilde ilişkilendirildiği tema ve konu alanlarından oluşur. (MEB, 2005, s.34) Bunlar Doğal Sistemler, Beşeri Sistemler, Mekânsal Bir Sentez: Türkiye, Doğal Ortam: Ülkeler ve Bölgeler, Çevre ve Toplum öğrenme alanlarıdır.

Sarmal bir özellik taşıyan 2005 öğretim programı yıllar geçtikçe beceri ve kavram özellikleri bakımından karmaşık hale gelir. Bu özellik her kavramda ilgili öğretim, alt sınıflardan üst sınıflara ilerledikçe soyut ve karmaşık hale gelir (Öztürk, Dilek, 2004, s.64). Programda öğrencilerin yakın çevreleri veya uzaktaki yerleri derinlemesine bilmeleri ve anlamaları; benzer şekilde önemli mekânsal dokuları, süreçleri ve karşılıklı ilişkileri bilmeleri ve anlamaları; harita çalışmaları, arazi çalışmaları ve kaynak kullanımına yönelik güven ve yetenekleri kazanmalarına yönelik düzenlemeler yapılmıştır. Bu anlamda öğrenme alanlarına ilişkin program tablosu, kazanımları, örnek etkinlikleri ve gerekli açıklamaların yapılacağı sütunları içeren üç ana bölümden oluşturulmuştur. Böylece en uygun coğrafya içeriği oluşturulmaya çalışılmıştır. Programda içeriği belirleyen genel çerçeve, coğrafya eğitiminin içerik ve amaçlarına uygun bir şekilde organize edilmiştir. Öğrenme alanlarında sınıf düzeyine göre belirlenen kazanımlar ardışık ve bir bütün oluşturacak şekilde düzenlenmiştir (MEB, 2005, s.34).

Geliştirilen Coğrafya Dersi Öğretim Programı'nda konular, öğrencilerde coğrafi bilinç oluşturacak nitelikte bütün olarak ve sarmal bir şekilde ele alınmış, program öğrenme alanları, kazanımlar ve öğretim etkinliklerine dayalı olarak düzenlenmiştir (MEB, 2005, s.18).

2. KAZANIMLARIN COĞRAFYA DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMININ ÖĞRENME ALANLARI İÇİNDEKİ DAĞILIMI

Coğrafya dersi öğretim programının ana öğelerinden birisini öğelerinden öğrenme alanları oluşturur. Öğrenme alanları içinde yer alan kazanımların sayıları ihtiyaca göre değişmektedir. Bu öğretim programı

**COĞRAFYA DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMININ KAZANIM SAATLERİNE GÖRE
DEĞERLENDİRİLMESİ**

gelişimi açısından gerekli olan bir değerlendirme şeklidir. Bunun amacı geliştirilen öğretim programının tasarlanan hedeflerini gerçekleştirebilecek nitelikte olup olmadığına karar vermektir. Bu nedenle geliştirilen öğretim programı geliştirme ve uygulama aşamasında değerlendirmeye tabi tutulur. Bu değerlendirme süreç değerlendirmesi ve ürün (sonuç) değerlendirmesi şeklindedir. Süreç değerlendirmesi; öğretimi yönlendirmek amacıyla öğrenmenin öncesi, esnasında ve sonrasında sık sık yapılabilir. Uygulanılan öğretimin aksayan yönlerini tespit ederek yeniden düzenlenmesi ve iyileştirilmesi kalitenin artırılması için veriler sağlar. Değerlendirme süreci bireysel ve kurumsal amaçlar bazındaki kontrolü, üç zaman düzeyinde gerçekleştirilebilir. Öğretim sürecinin hemen (günlük gelişimler için), kısa dönem ve uzun dönemler için değerlendirmeler yapılır. Nitekim bunu 2005 CDÖP’da da görmekteyiz (Ünlü, 2008, 295).

Coğrafya Dersi Öğretim Programı yayınlandığı 2005 yılında toplan 147 kazanımdan oluşmakta iken bu sayı 2009 yılındaki revizyonda 145’e inmiş, 2011 yılındaki revizyonda ise tekrar 147’e çıkmıştır. Yapılan revizyonlarda öğrenme alanı bazında da kazanım sayısı değişmiştir. Örneğin 9. Sınıf Mekânsal Bir Sentez: Türkiye Öğrenme alanında 2005 7 kazanım varken bu rakam 2009 ve 2011 yıllarında 2 olarak kalmıştır. 10.sınıf Mekânsal Bir Sentez: Türkiye öğrenme alanında ise 2005 yılında 13 kazanım varken bu sayı 2009 ve 2011 yıllarında sırasıyla 17 ve 18 olarak değişmiştir (Tablo 1,2,3).

Tablo 1: 2005 Coğrafya Dersi Öğretim Programı’nda 2005 yılı itibarıyla kazanımların öğrenme alanına göre dağılımı

2005	9.Sınıf	10.Sınıf	11.Sınıf	12.Sınıf	Toplam
Doğal Sistemler	15	7	4	3	29
Beşeri Sistemler	3	10	7	4	24
Mekânsal Bir Sentez: Türkiye	7	13	10	12	42
Küresel Ortam: Ülkeler ve Bölgeler	3	3	6	9	21
Çevre ve Toplum	3	3	14	11	31
Toplam	31	36	41	39	147

Tablo 2: 2009 Coğrafya Dersi Öğretim Programı 'nda 2005 yılı itibarıyla kazanımların öğrenme alanına göre dağılımı

2009	9.Sınıf	10.Sınıf	11.Sınıf	12.Sınıf	Toplam
Doğal Sistemler	15	6	3	3	27
Beşeri Sistemler	3	9	7	4	23
Mekânsal Bir Sentez: Türkiye	2	17	12	15	46
Küresel Ortam: Ülkeler ve Bölgeler	3	3	7	6	19
Çevre ve Toplum	3	3	15	9	30
Toplam	26	38	44	37	145

Tablo 3: 2011 Coğrafya Dersi Öğretim Programı 'nda 2005 yılı itibarıyla kazanımların öğrenme alanına göre dağılımı

2011	9.Sınıf	10.Sınıf	11.Sınıf	12.Sınıf	Toplam
Doğal Sistemler	15	6	3	3	27
Beşeri Sistemler	3	10	7	4	24
Mekânsal Bir Sentez: Türkiye	2	18	12	15	47
Küresel Ortam: Ülkeler ve Bölgeler	3	3	7	6	19
Çevre ve Toplum	3	3	15	9	30
Toplam	26	40	44	37	147

Programda yapılan revizeler neticesinde sadece kazanımların sınıf ve öğrenme alanı bazında sayısı değişmemiş aynı zamanda bazı kazanımlar tamamen kaldırılmış, bazı yeni kazanımlar konulmuş, bazı kazanımlar da dil ve içerik yönüyle sadeleştirilmiştir. Örneğin Coğrafya dersi içeriğinin bütünsel olarak anlaşılabilmesi için 9.sınıf Doğal Sistemler Öğrenme Alanına “**A.9.2. Doğa ve insan etkileşimini ortaya koymada coğrafyanın rolünü algılar.**” kazanımı ilave edilmiştir. (MEB, 2009, s.11)

2005 yılında programda yer alan “**A.11.4. Bir yerin iklim verileri ve topoğrafya haritalarını ilişkilendirerek hidroelektrik güç potansiyelini belirler.**” kazanımı programdan kaldırılmıştır. 2005 yılında programda yer alan “**C.11.5. Türkiye’de tarım ve hayvancılığı şekillendiren unsurlardan yararlanarak bu faaliyetlerin ekonomimizdeki yerini değişim ve süreklilik açısından**

*COĞRAFYA DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMININ KAZANIM SAATLERİNE GÖRE
DEĞERLENDİRİLMESİ*

değerlendirir.” kazanımı “C.11.5. Türkiye’de tarım ve hayvancılığı şekillendiren unsurlarla bu sektörlerin özelliklerini açıklar.” şeklinde değiştirilmiştir.

3.COĞRAFYA DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMINDA ZORUNLU VE SEÇMELİ KAZANIMLAR

Program içerik ve eğitimi açısından bütüncül bir yaklaşım sunmaktadır. Programın uygulanabilirliği açısından ders saatlerinde de düzenlenmeye gidilmiştir. Eski programda 9. sınıflarda 2 saat olan Genel Coğrafya, 10. ve 11. sınıflardaki sosyal alanlarda zorunlu ve diğer alanlarda seçmeli olan Türkiye Fiziki Coğrafyası, Türkiye Beşeri Coğrafyası ve Ülkeler Coğrafyası derslerine ait saatler yeni programla birlikte değiştirilmiştir. Buna göre 9. sınıf tüm alanlarda zorunlu 2 saat, 10. sınıflarda Sosyal ve Matematik-Türkçe alanlarında 4 saat, bu alanın dışındaki tüm alanlarda zorunlu 2 saat, 11.ve 12. Sınıflarda TM ve Sosyal alanlarda 2-4 saat zorunlu hale getirilmiştir. 11. ve 12. sınıflarda diğer alanlarda da seçmeli ders olarak düzenlenerek okutulmaya başlamıştır. Bu anlamda ders saatlerinin arttırıldığı 10. sınıflarda fen alanlarına yönelen öğrencilerin de zorunlu olarak coğrafya dersi görececek olmaları altı çizilmesi gereken önemli hususlardan biridir (Karabağ-Şahin, 2007, s.58). Bunları detaylı özelliklerine bakıldığında ise şu şekildedir;

Coğrafya Dersi Öğretim Programı’nda 9. Sınıf kazanımlarının tamamının tüm okul türlerinde zorunlu olarak okutulması kabul edilmiştir. 10, 11 ve 12. sınıflar için 2 saatlik coğrafya dersi ile 4 saatlik coğrafya dersinde okutulacak kazanımlar ayırt edilmiştir.

40 kazanımdan oluşan 10. Sınıf Coğrafya Dersinde iki saatlik zorunluk derste 24 kazanım okutulurken öğrenciler geriye kalan 16 kazanımdan muaf tutulmuştur.

11. sınıflarda toplam 44 kazanım yer almaktadır. Bu kazanımlardan iki saatlik zorunlu derste 33 kazanım okutulmaktadır (tablo-4).

Tablo 4: Coğrafya Dersi Öğretim Programı Kazanım Sayıları Sınıf ve Ders Saatlerine Göre Dağılımı (MEB, 2011, s.10)

Sınıflar	Coğrafya Dersi Öğretim Programı Kazanım Sayıları Sınıf ve Ders Saatlerine Göre Dağılımı		
	Seçmeli/Ortak Haftada 4 saat	Ortak Haftada 2 saat	Seçmeli Haftada 2 saat
9.Sınıf		26	
10.Sınıf	40	24	16
11.Sınıf	44		33
12.Sınıf	37		29

1. Coğrafya Dersi Öğretim Programı Seçmeli ve Zorunlu Kazanımları Neye Göre Sınıflandırılmıştır?

Coğrafya Dersi Öğretim Programı beş öğrenme alanında yer almaktadır. Bu öğrenme alanlarının 10,11 ve 12. sınıflarında yer alan 121 kazanımdan 86 tanesi zorunlu iken 35 tanesi ise seçmelidir. Zorunlu ve seçmeli kazanımlar tüm öğrenme alanından seçilmiştir. Öğretim programı incelendiğinde iki saatlik derslerde okutulmayan kazanımların seçiminde öğrenme alanları içinde oransal bazda dengeli bir dağılımın yapılmadığı görülmektedir. Örneğin toplam 18 kazanımın yer aldığı 10.sınıf C öğrenme alanında 7 kazanım iki saatlik derste okutulmamaktadır. 12. Sınıfın aynı öğrenme alanında ise 15 kazanım yer alırken bu kazanımlardan sadece 2 tanesi iki saatlik derslerde okutulmamaktadır.

Öğretim programının ders saati ve kazanım dağılımı incelendiğinde ders saati süresinin ağırlığı ile kazanım sayısındaki ağırlığın birbirini desteklemediği görülmektedir. 10,11 ve 12. sınıflarda haftalık ders saatinin 4 olduğu şubelerde toplam 121 kazanım okutulurken haftalık ders saatinin 2 olduğu şubelerde ise 86 kazanım okutulmaktadır. (Tablo 5)

Tablo 5: İki Saatlik Derslerde Okutulmayan Kazanımların Sınıflara Göre Dağılımı

SINIF	ÖĞRENME ALANI				
	A	B	C	Ç	D
10	2	4	7	2	1
11	1	3	2	1	4
12	1	1	2	2	2

**COĞRAFYA DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMININ KAZANIM SAATLERİNE GÖRE
DEĞERLENDİRİLMESİ**

2. 10. Sınıf Zorunlu ve Seçmeli Kazanımlarının Sınıflandırılması

Coğrafya Dersi 10.sınıfta toplam 40 kazanım yer almaktadır. Bu kazanımlardan 24 tanesi haftalık ders saatinin iki olduğu şubelerde okutulmaktadır. Haftalık ders saatinin dört olduğu şubelerde ise tüm kazanımlar okutulmaktadır. İki saatlik derslerde okutulmayan kazanımların öğrenme alanlarına göre sınıflandırıldığında karşımıza şöyle bir dağılım çıkmaktadır (tablo 6).

Öğretim programının 10. sınıfının Doğal Sistemler Öğrenme Alanında A.10.1, A.10.3, A.10.4, A.10.6 kazanımlar iki saatlik derslerde okutulurken A.10.2 ve A.10.5 kazanımlar okutulmamaktadır. İki saatlik derste okutulmayan kazanımlar tespit edilirken seçilen kazanımın kendisinde önceki ve sonraki kazanım ile doğrudan ilişkili olmaması büyük önem arz etmektedir. Birbirini tamamlayan ve birbiri ile doğrudan ilişkili olan iki kazanımdan bir tanesi iki saatlik derste okutulurken bir tanesinin okutulmaması pratikte pek mümkün değildir.

Tablo 6: 10.sınıflarda iki saatlik derslerde okutulmayan kazanımların öğrenme alanlarına göre dağılımı

SINIF	ÖĞRENME ALANI									
	A		B		C		Ç		D	
10	Toplam Kazanım	İki saatlik derste Okutulmayan Kazanım	Toplam Kazanım	İki saatlik derste Okutulmayan Kazanım	Toplam Kazanım	İki saatlik derste Okutulmayan Kazanım	Toplam Kazanım	İki saatlik derste Okutulmayan Kazanım	Toplam Kazanım	İki saatlik derste Okutulmayan Kazanım
	6	2	10	4	18	7	3	2	3	1

İçerik yönünden birbirine yakın olan kazanımlar gerek hazırlanacak olan ders materyallerinde, gerek yardımcı kaynaklarda ve gerekse de kazanımların işlenişi anında birbirinden kolayca ayırt edilmemektedir. Programın geneline bakıldığında içerik yönüyle bir önceki ve bir sonraki kazanımla bağlantılı olan bazı kazanımların iki saatlik derste zorunlu tutulmadığı ancak bu kazanımların gerek yardımcı kaynaklarda ve gerekse işleniş esnasında birlikte işlendiği görülmektedir.

Nitekim “A.10.5. *Bitki tür ve topluluklarını genel özelliklerine göre sınıflandırır*”. kazanımı iki saatlik zorunlu derste okutulmazken “A.10.6. *Farklı bitki topluluklarının dağılışı ile iklim ve yer şekillerini ilişkilendirir.*” Kazanımı ise okutulmaktadır. Bu kazanımların içeriklerine bakıldığında A.10.5 ve A.10.6 kazanımları;

Bitki formasyonları

Bitki örtüsü, yer şekilleri ve iklim ilişkisi

Bitki örtüsünün dağılışı

konularını kapsamaktadır. A.10.6. kazanımındaki bitki topluluklarının dağılışının iklim ve yer şekilleri ile ilişkisi ele alınmadan önce bitki tür ve topluluklarının genel özellikleri hakkında bilgi verilmelidir. Dolayısıyla bu iki kazanım birlikte ele alınıp işlenmelidir. Ya her iki kazanım iki saatlik derste birlikte işlenmeli ya da her ikisi iki saatlik derste muaf tutulmalıdır.

Beşeri Sistemler Öğrenme Alanında yer alan “B.10.6. *Tarihi metinler, belgeler ve haritalardan yararlanarak dünyadaki göçlerin nedenleri ve sonuçları hakkında çıkarımlarda bulunur.*” kazanımı iki saatlik derslerde işlenirken “B.10.7. *Örnek incelemeler yoluyla göçün mekânsal etkilerini analiz eder.*” kazanımı ise iki saatlik derste işlenmemektedir. Bu iki kazanıma bakıldığında her iki kazanımın içeriği

Dünyadaki büyük göçler

Göçlerin nedenleri

Göçlerin sonuçları

Göçün mekânsal etkileri

konularından meydana gelmektedir. Dolayısıyla bu iki kazanımı birbirinden kesin hatlarla ayırmak zordur. B.10.6 kazanımı işlenirken B.10.7. kazanımı da büyük ölçüde işlenecektir. Nitekim göçün sonuçları göçün mekânsal etkisini de kapsamaktadır. Göç alan bir bölgede meydana gelen düzensiz kentleşme bir sonuçtur. Dolayısıyla göç alan bölgedeki göçün mekânsal etkisi “düzensiz kentleşme, gecekondulaşma” olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu ifadeden de anlaşılacağı üzere B.10.6 ve B.10.7 kazanımları kesin hatlarla birbirinden ayrılmaz. Bu haliyle öğretim programında B.10.7. kazanımı iki saatlik dersin programında yer almamasına rağmen pratikte bu kazanım B.10.6. kazanımı ile birlikte işlenmektedir.

**COĞRAFYA DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMININ KAZANIM SAATLERİNE GÖRE
DEĞERLENDİRİLMESİ**

Mekânsal Bir Sentez: Türkiye öğrenme alanında iki saatlik derste 11 kazanım okutulurken 7 kazanım ise okutulmamaktadır. “C.10.2.Türkiye’deki yer şekillerinin temel özelliklerini ve dağılışını analiz eder.” kazanımı iki saatlik derste okutulurken bu kazanımdan sonra gelen “C.10.3.Türkiye’nin yer şekillerinin oluşum sürecini iç ve dış kuvvetlerle ilişkilendirir.” kazanımı ise okutulmamaktadır. Bu kazanımlar Türkiye’de yer şekillerinin oluşum süreci ve Türkiye’de yer şekillerinin dağılışını kapsamaktadır. Türkiye’deki yer şekillerinin temel özellikleri iç ve dış kuvvetlerle doğrudan bağlantılıdır. Örneğin, Türkiye’deki dağların oluşumu işlenirken Paleozoikten Kuaternere kadar süregelen jeolojik ve jeomorfolojik süreçlerin etkisi ele alınmadan bu konunun işlenmesi düşünülmez. C.10.2. kazanımı doğrultusunda yer şekillerinin temel özellikleri analiz edilirken yer şekillerinin oluşum süreci mutlak surette ele alınmalıdır. Bu iki kazanım birbirinden tamamen bağımsız iki ayrı kazanım olarak ele alınamaz. Öğretim programında iki ayrı kazanım olarak ele alınmış olsa da muhteva ve işleniş yönünden tek kazanım olarak karşımıza çıkmaktadır. Dolayısıyla C.10.2. kazanımı iki saatlik derste işlenirken C.10.3. kazanımının işlenmemesi düşünülemez. Öğretim programından C.10.3. kazanımının haftalık ders saatinin iki olduğu şubelerde işlenmemesi öngürülmesine de bu pratik de pek mümkün değildir ve iki saatlik derste her iki kazanım işlenmektedir.

Bu nedenle iki coğrafya dersinin iki saat olarak okutulduğu şubelerde bu iki kazanım ya birlikte verilmeli ya da iki birlikte okutulmamalıdır (tablo-7).

Tablo-7 11. Sınıf Zorunlu ve Seçmeli Kazanımlarının Sınıflandırılması

SINIF	ÖĞRENME ALANI									
	A		B		C		Ç		D	
11	Toplam Kazanım	İki saatlik derste Okutulmayan Kazanım	Toplam Kazanım	İki saatlik derste Okutulmayan Kazanım	Toplam Kazanım	İki saatlik derste Okutulmayan Kazanım	Toplam Kazanım	İki saatlik derste Okutulmayan Kazanım	Toplam Kazanım	İki saatlik derste Okutulmayan Kazanım
	3	1	7	3	12	2	7	1	15	4

Coğrafya Dersi Öğretim Programında 11.sınıfta toplam 44 kazanım yer alırken iki saatlik derslerde bu kazanımlardan 33 tanesi okutulmaktadır. Kazanımların öğrenme alanlarına göre oransal dağılımına bakıldığında B öğrenme alanında okutulmayan kazanımların oranının diğer öğrenme alanlarına göre yüksek olduğu görülmektedir. Nitekim B öğrenme alanında yer alan 7 kazanımdan 3 tanesi iki saatlik derste okutulmamaktadır.

B öğrenme alanında yer B.11.6. kazanımı Coğrafya dersinin iki saat olduğu şubelerde okutulmazken bu kazanımdan önce gelen B.11.5 ve B.11.4. kazanımları ise iki saatlik derslerde okutulmaktadır. **“B.11.4. Doğal unsurların üretim, dağıtım ve tüketim süreçleri üzerindeki etkisini analiz eder.”**, **“B.11.5. Beşerî unsurların üretim, dağıtım ve tüketim süreçleri üzerindeki etkisini analiz eder.”**, **“B.11.6. Üretim, dağıtım ve tüketim sektörleri arasındaki ilişkiyi ekonomiye etkisi açısından analiz eder.”** Kazanımları şu konuları kapsamaktadır:

- *İklim, yer şekilleri, bitki örtüsü, su kaynakları gibi doğal unsurların bir ürünün üretim, dağıtım ve tüketimine etkisi,*
- *Nüfus, ulaşım, teknoloji, ticaret, sanayi, turizm, tarım vb. beşerî unsurların bir ürünün üretim, dağıtım ve tüketimine etkisi,*
- *Arz - talep ilişkisi çerçevesinde üretim ve tüketimdeki değişmelerin ekonomiye etkileri,*
- *Üretim ve tüketim merkezlerinin farklı bölgelerde yer almasının etkileri,*
- *Üretim, dağıtım ve tüketim sektörleri arasındaki ilişkinin ve ekonomiye etkisi*

Yukarıda belirtilen kazanımlara ait konu içerikleri incelendiğinde bu kazanımların bütünsel bir bakış açısı ile ele alınması zorunluluğunu ortaya koymaktadır. B.11.5. ve B.11.4. kazanımları incelenirken B.11.6. kazanımının içeriği de bir çok yönüyle ele alınmaktadır. Örneğin, doğal faktörlerden iklim ve yer şekilleri üretim, dağıtım ve tüketim faktörleri üzerinde etkilidir. Yer şekillerinin dağlık ve engebeli olduğu bölgelerde ulaşımın sağlanması güç ve maliyetli olduğundan bu bölgelerde bulunan hammaddenin işlenerek üretim, dağıtım ve tüketim zincirine dahil edilmesi maliyetleri çok fazla artırmaktadır. Doğal koşullarının çok olumsuz olduğu bölgelerde dahi yüksek maliyetler harcandığı takdirde

**COĞRAFYA DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMININ KAZANIM SAATLERİNE GÖRE
DEĞERLENDİRİLMESİ**

mal ve hizmetler üretim, dağıtım ve tüketim zincirine dahil edilebilir. Fakat bu durum ürünün ekonomik olmaktan çıkarmaktadır.

Doğal koşullardan iklim bir bölgedeki üretim faaliyetleri üzerinde doğrudan ya da dolaylı yönden etkilidir. Örneğin Antalya çevresinde iklim şartlarından dolayı seracılık gelişmiştir. Antalya çevresinde tarımsal üretim üzerinde belirleyici olan temel faktör iklim olmuştur. Ancak zaman zaman mevsim normalleri dışına çıkan hava durumlarından dolayı üretim azalmakta ve bu durum da dağıtım ve tüketim üzerinde etkili olmaktadır. Üretimin azalması, dağıtım ve tüketimi etkilerken ürünün üretim bölgesinden tüketiciye ulaşmaya kadar bu zincirde yer alan tüm ekonomik sektörler de bu durumdan etkilenir. Yukarıda belirtilen açıklamalardan da görüleceği üzere B.11.4. kazanımı işlenirken bu kazanım kesin hatlarla B.11.6. kazanımdan ayrılmaz. B.11.4. kazanımı bir çok yönüyle B.11.6.kazanımını ile birlikte işlenir. Dolayısıyla B.11.4., B.11.5 ve B.11.6. kazanımları birbirinden ayırt edilmeden iki saatlik veya dört saatlik derste birlikte ele alınmalıdır (Tablo-8).

SINIF	ÖĞRENME ALANI									
	A		B		C		Ç		D	
12	Toplam Kazanım	İki saatlik derste Okutulmayan Kazanım	Toplam Kazanım	İki saatlik derste Okutulmayan Kazanım	Toplam Kazanım	İki saatlik derste Okutulmayan Kazanım	Toplam Kazanım	İki saatlik derste Okutulmayan Kazanım	Toplam Kazanım	İki saatlik derste Okutulmayan Kazanım
	3	1	4	1	15	2	6	2	9	2

Coğrafya Dersi Öğretim Programında 12.sınıfta toplam 37 kazanım yer alırken iki saatlik derslerde bu kazanımlardan 29 tanesi okutulmaktadır.

A ve B Öğretmen Alanlarında iki saatlik derslerde okutulmayan kazanımlar dört saatlik derslerde okutulan kazanımlar ile kolaylıkla ayırtedilebilmektedir.

C öğrenme alanında yer alan “**C.12.10. Türkiye’nin nüfus politikalarını ve gerekçelerini değerlendirir.**” kazanımı iki saatlik derste okutulmaktadır. Bu kazanımdan hemen sonra gelen “**C.12.11. Türkiye’nin nüfus projeksiyonlarına dayalı senaryolar oluşturur.**” kazanımı ise dört saatlik derslerde okutulmaktadır. C.12.10 kazanımında nüfus politikaları işlenirken bu politikaların Türkiye’nin nüfus projeksiyonlarına etkisi de ele alınır. Örneğin, Türkiye’nin nüfus artış hızını düşürme yönünde izleyeceği politikalar ele alınırken Türkiye’nin nüfus projeksiyonları da işlenecektir. Dolayısıyla bu iki kazanımın birlikte ele alınması gerekmektedir.

4.SONUÇ ve ÖNERİLER

Coğrafya Dersi Öğretim Programının yapılandırmacı yaklaşıma göre hazırlanmış olması öğrencileri ezberci yaklaşımdan uzaklaştırması Coğrafya eğitimi için oldukça sevindirici bir gelişmedir. Öğretim Programında beş öğrenme alanının olması anlatımda tekrarların önüne geçmektedir. Programın kazanım temelli olması öğretmenleri daha özgür kılmaktadır. Öğretmen, kazanımı öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeyine, çevrenin şartlarına göre, eğitim kurumunun fiziki imkânlarına göre işleme imkânına kavuşmuştur.

Kazanımların iki ve dört saatlik derslere göre sınıflandırılması konuların yetiştirilmemesi problemini ortadan kaldırması yönüyle olumlu bir gelişmedir. Bununla birlikte kazanımlar iki saatlik derslere göre sınıflandırılırken içerik yönünden birbirine yakın olan kazanımların sınıflandırılmasında titiz davranılmalıdır. Bu tür kazanımlar iki saatlik veya dört saatlik derslerde birlikte ele alınmalıdır. Ders saati sayısı ile kazanım sayısı orantılı olmalıdır. Örneğin Coğrafya Dersinin iki saat olarak okutulduğu 12. sınıflarda toplam 37 olan kazanımın 29 tanesi okutulmaktadır. Bu örnekte olduğu gibi iki saatlik derslerde kazanım sayısı azaltılmalıdır. Bu husus süreç ve sonuç değerlendirmesi açısından gereklidir.

**COĞRAFYA DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMININ KAZANIM SAATLERİNE GÖRE
DEĞERLENDİRİLMESİ**

5.KAYNAKLAR

- Karabağ, S., Şahin S., (2007), *Coğrafya Dersi Öğretim Programı (2005)*. Kuram ve Uygulamada Coğrafya Eğitimi (Ed. S.Karabağ, S. Şahin), s.53-75, Gazi Kitabevi, Ankara.
- Karabağ, S. (2010), *Tarihsel Süreçte Coğrafya Dersi Öğretim Programlarının Gelişimi*. Coğrafya Eğitiminde Kavram ve Değişimler (Ed. R. Özey, S. İncekara,). s.77-98, Ankara. PegemA, ISBN 978-605-364-112-4.
- Nas, R., (2000). *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi*. Ezgi Kitabevi yayınları. Bursa.
- Kızılçaoğlu, A., (2006). *Coğrafya Dersi Öğretim Programı Hakkında Düşünceler*. Balıkesir Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Dergisi. 9(16), s.1-19. Balıkesir.
- MEB (Milli Eğitim Bakanlığı). (2005, 2011), *Coğrafya Dersi Öğretim Programı (9., 10., 11. ve 12. sınıflar)*. Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı, Ankara.
- Öztürk, C., Dilek D. (2004). *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi*. Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Programı. s. 47-81). PegemA, Ankara.
- Ünlü, M. (2008). *Coğrafya Öğretiminde Ölçme ve Değerlendirme Nasıl Olmalıdır?*, Coğrafya Öğretiminde Yöntem ve Yaklaşımlar (Ed. R. Özey, A. Demirci), s.275-310, Aktif Yayınevi, İstanbul, ISBN 978-975-8986-53-3.
- Varış, F. (1988). *Eğitim Program Geliştirme. Teori ve Teknikler*. A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayını no 157. Ankara.

İnternet adresleri:

<http://sbe.balikesir.edu.tr/dergi/edergi/c9s16/makale/c9s16m1.pdf>

<http://ttkb.meb.gov.tr/www/ogretim-programlari/icerik/17>